

To mio. kr. forsvundet i den blå luft

*Af professor Lars Bo Langsted
Aalborg Universitet*

2 millioner kroner forsvundet i den blå luft – og ingen kan gøre noget ved det. Sådan kan regnestykket lidt pessimistisk gøres op efter sidste uges frifindelser i Carl Bro-sagen. Og helt forkert er det da heller ikke.

Sagen – og hele sagsforløbet - er således overordentligt velegnet til at illustrere, hvilke vanskeligheder retssystemet har ved at håndtere sager om mulig bestikkelse, returkommission og andre »lyssky« betalinger.

For det første er det et fælles træk ved sådanne betalinger, at de sker i virksomhedens interesse. Det vil sige, at den medarbejder, der »fjerner« pengene fra virksomheden for at give dem til modtageren, **ikke** handler i strid med selskabets interesser og derfor ikke behøver at overvinde eventuelle interne kontroltiltag – tværtimod kan den pågældendes umiddelbare ledelse – ja nogle gange ledelsen helt op i topniveau – ønske at hjælpe medarbejderen med at sløre transaktionen. Hertil kommer at modtageren af pengene har en tilsvarende interesse i at sløre såvel pengenes oprindelse som deres destination.

Vi ved fra alle undersøgelser vedrørende besvigelser og økonomisk kriminalitet, at i samme øjeblik en ansat i virksomheden samarbejder med en udenfor virksomheden stående person, så er det meget vanskeligt både for selskabets revisor og for andre at afdække, hvad der sker. Og det er endda i situationer, hvor ledelsen ikke er klar over, hvad der foregår, og hvor de interne kontroller netop er optimeret til afdækning af sådan kriminalitet rettet mod virksomheden. Når det kan være svært at opdage i disse tilfælde, er det indlysende meget sværere, at opdage, hvor ledelsen måske ligefrem kan facilitere pengestrømmen ud af virksomheden.

For det andet vil betalingerne i vore dage meget ofte gå til lande, hvor betaling af bestikkelse (offentlig såvel som privat) ikke blot er en sædvanligt forekommende ting, men nærmest har karakter af en naturlig forudsætning for indgåelse af aftaler af enhver art. I sådanne lande kan det endvidere være vanskeligt at få (troværdige) oplysninger om eventuelle pengestrømme og politisamarbejdet kan være dårligt kørende eller ikke-eksisterende.

For det tredje vil det – efter en tilpas sløring f.eks. gennem udstedelse af pro forma fakturaer – kunne være nærmest umuligt at se forskel på lovlige betalinger, betalinger i form af bestikkelse og oprindeligt kriminelle »betalinger«, hvor formålet blot er at lænse virksomheden for penge.

I Carl Bro sagen ligger det således helt fast, at en person, der boede i Schweiz udstedte 2 fakturaer på sammenlagt knap 2 millioner kroner. Det ligger fast, at der fra Carl Bro blev foretaget betaling af de to fakturaer, og det ligger endelig fast, at den ene af de tiltalte herefter – med fradrag af nogle kommissioner – hentede pengene i Schweiz. Fra dette tidspunkt er pengenes skæbne uvis. Efter de tiltaltes forklaring blev de afleveret i en kuffert på

et værtshus i Tyskland til en »Herr Schmidt« - men sådan nogle er der som bekendt en del af syd for grænsen!

Ud af dette forløb er det ganske enkelt ikke muligt at sige noget fornuftigt om, hvorvidt Carl Bro koncernen var offer for en forbrydelse, eller tværtimod havde draget fordel af en forbrydelse, der var begået i dens interesse. Landsretten anser det dog som »en nærliggende mulighed«, at de tiltaltes forklaring er rigtig, og at pengene er gået til betaling af særlige konsulentonorarer!

Begge retter frifandt som bekendt for mandatsvig, byretten lidt mudret i begrundelsen: havde topledelsen accepteret betalingerne og var den klar over betalingernes suspekke natur, eller var det blot de tiltalte, der havde opfattet situationen således, at topledelsen accepterede? Landsretten var mere klar: De tiltalte havde fået den opfattelse, at bestyrelsen accepterede betalingerne, og derfor er det ikke bevist, at de tiltalte havde forsæt til mandatsvig. Forskellen mellem de to måder at formulere det samme resultat er, at landsretten i og for sig ikke tager stilling til, hvad bestyrelsen rent faktisk vidste – men alene til, hvad de tiltalte **troede** bestyrelsen vidste. Og heri kan jo være en særdeles stor forskel.

I øvrigt vurderer landsretten og byretten tilsyneladende beviserne ens og begge retter hæfter sig ved omtalen af »de særlige konsulentonorarer« på bestyrelsesmøderne. I byretten fandt dommerne det »påfaldende, at ingen af medlemmerne i Projektudvikling heriblandt den administrerende direktør for hele koncernen eller personer med kontrolfunktion i selskaberne i dette tidsrum undersøgte eller i det hele taget interesserede sig for, om der blev betalt sådanne honorarer i forbindelse med projekterne i Hamborg.

På denne baggrund er det hverken påfaldende eller overraskende, at de tiltalte frifindes for mandatsvig. Ingen af retterne fandt det således bevist, at Carl Bro havde været offer for en forbrydelse.

Hvorvidt der da havde været tale om strafbar ydelse af returkommission, får vi formentlig aldrig noget svar på. Det er ganske vist muligt, at anklagemyndigheden vil søge at få ændret landsrettens afvisning af at tillade behandling af spørgsmålet om returkommission og derigennem få lov til atter at slæbe de tiltalte i retten. Men uanset om SØK begik en fodfejl ved først at rejse sigtelse for returkommission, dernæst frafalde den og endelig i allersidste øjeblik inden forhandlingerne i byretten startede, atter at genfremsætte den, eller de – som de selv hævder – kom i besiddelse af helt nye oplysninger, som gjorde en genfremsættelse af sigtelsen aktuel, er vel i dag mindre vigtig.

Ved afgørelsen af spørgsmålet skal man naturligvis veje anklagemyndighedens interesse i at få lov til at vente med at rejse den rigtigste tiltale til allersidste øjeblik og betydningen og formen af eventuelle nye oplysninger overfor den tiltales interesse i så hurtigt som muligt at få klar og bindende besked om, hvor han står i relation til en kommende straffesag.

Men det spørgsmål også anklagemyndigheden skal stille sig selv, er naturligvis om denne interesse i afklaring nødvendigvis skal resultere i, at de tiltalte skal have prøvet 10 år gamle forhold efter at de nu i adskillige år af deres liv har svævet i uvished om udfaldet af sagen mod dem. Hertil kommer, at hvis de på et tidspunkt måtte blive fundet skyldige i tiltalen for returkommission, ja så vil man samtidig ærgre sig over, at det på grund af forældelse ikke vil være muligt at få prøvet spørgsmålet om skyld og uskyld for resten af de fra Carl Bro koncernen implicerede personer. De nu afsagte domme har jo ikke behøvet at tage stilling om der måtte være andre end de aktuelt tiltalte, der måtte have haft en tilstrækkelig viden om karakteren af betalingerne, til at der forelå forsæt til returkommission, men har kunnet indskrænke sig til formodninger herom kombineret med de faktisk tiltaltes forsæt.

Skulle anklagemyndigheden endelig få lov til atter at få prøvet spørgsmålet om returkommission, vil den på ny stå overfor spørgsmålet om, hvorvidt den rejste tiltale har en tilstrækkelig grad af præcision til at man overhovedet kan dømme. Også anlageskriftets udformning er et anliggende SØK har været herre over.

Alt i alt er spørgsmålet om ikke man fra anklagemyndighedens side blot skal erkende, at sagen har været behandlet mindre optimalt af anklagemyndigheden selv og at dette kan være fatalt især i denne type af sager. Så er man det klogere næste gang og de nu (atter) frifundne kan komme videre i deres liv.